

«Економічне диво» на річці Хан. Розвиток демократії.

Петько Станіслав Михайлович

**Кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана**

Південна Корея – це високорозвинута країна з високим рівнем ВВП на душу населення, стійким банківським сектором, найкращими в світі соціальними стандартами для населення, якісною медициною та освітою, боєздатною армією з найновітнішим озброєнням. У секторальній структурі експорту країна має технологічну продукцію з високою доданою вартістю та профіцитом торговельного балансу. Все це сприяє конкурентному лідерству Південної Кореї на глобальній фінансовій, торговельній, науково-технологічній, освітньо-культурній, військовій аренах.

Виникає питання, як можна досягти таких вагомих результатів в економіці за одне покоління та стати високорозвинутою країною зі стійкою економікою до глобальних криз та потрясінь?

Відповідь на нього потрібно шукати в межах 1960–1980 років, саме в ті часи, коли впроваджувалися перші економічні реформи, залучався іноземний транснаціональний капітал та технології у спільне виробництво з місцевими корейськими підприємствами. Південна Корея пережила громадянську війну і за двадцять років завдяки вдало інтегрованих економічних реформ перетворилася з бідної відсталогої країни на високорозвинену цифрову країну з високотехнологічним експортом.

Але, для детального розуміння основних факторів, які сприяли економічному диву на річці Ханган, пропонуємо зануритися в період японської окупації Корейського півострову – 1910-1945 років.

Взагалі, Україна та Корея схожі у своєму колоніальному спадку та обидві знайомі з імперіалістичним гнітом, спрямованим на цілковиту руйнацію національної ідентичності. Але якщо Україна здобула незалежність у 1991 році, то Корея пройшла цей етап ще у 1945 році. І окупант був зовсім інший – Японська Імперія.

Японська окупація Кореї відбулася 1905 року з проголошенням так званого протекторату, а вже у 1910 році країну було формально анексовано. На той час монархічну Корею ще називали "королівством – відлюдником", країною, що на відміну від сусідньої Японії, залишалася закритою для зовнішнього світу. Індустріальна відсталість та слабкість державної влади лише спонукали дедалі більш милітаристичну Японію до дій.

Окупація була брутальною. Генерал-губернаторство, встановлене на території півострова, поступово підвищувало тиск на місцеве населення, використовувало його як безоплатну робочу силу та систематично знищувало будь-які прояви національного характеру – від обмежень і заборон на використання корейської мови до апропріації культурних надбань. Експлуатація ж корейців до і під час Другої світової війни взагалі була нещадною. У будь-якому разі зовсім не дивно, чому відносини країни з різних сторін Цусімської протоки залишаються напруженими навіть сьогодні, попри спільні демократичні цінності та торгові інтереси.

Після поразки Японії відбулася поспішна анексія півострова двома новими супердержавами – СРСР та США. І якщо СРСР роками готувався до розширення своєї сфери інтересів на схід, зокрема вкладаючи ресурси і час в прокомуністичні партизанські загони в Кореї та Маньчжурії, то для Сполучених Штатів розуміння необхідності окупувати південь країни прийшло надто пізно, що своєю чергою призвело до нерозуміння контексту з чого вже походила низка малопопулярних рішень і призначень на високі посади колишніх імперських чиновників.

Саме ось цей короткий повоєнний період став ключовим у формуванні двох Кореї. З 1945-го і

до 1950 року, тобто початку Корейської війни, обидві іноземні адміністрації боролися за довіру місцевого населення хоч і наслідували протилежні підходи. Попри нову окупацію, для самих корейців цей період став першим ковтком свободи за тривалий період часу. За відсутності політичних еліт та доступу до інформації із зовнішнього світу люди були спрагли до усього нового, а боротьба за "серця та уми" з боку новоявлених визволителів лише сприяла пришвидшеному національному відродженню.

Ментально не підготовлене місцеве населення зіштовхнулося з радянською комуністичною ідеологією, котра знайшла особливий відгук на більш індустріалізованій Півночі, а пустопорожні гасла швидко набирали популярності серед неосвіченої більшості. На аграрному ж Півдні раптом запанувала майже необмежена свобода волевиявлення, що так жорстко каралася в імперські часи та за чинних умов призводила до дедалі більшого хаосу та появи авторитаризму.

Після поразки Японської Імперії в Другій Світовій війні та прийняття нею усіх вимог Потсдамської Конференції 1945 року, вона відмовлялася від усіх територіальних претензій на Корейський півострів. Влада Корейського півострову перейшла до рук радянської та американської зон окупації. Згідно домовленостей між Союзниками, радянські війська не повинні були заходити південніше 38-ї паралелі. Та й навпаки, американці не повинні були заходити північніше 38 паралелі. 1948-1950 р. – мілітаризація КНДР та підготовка війни з Півднем. Завдяки економічній підтримки від СССР та КНР, північнокорейська економіка отримала значні результати в розвитку важкої промисловості тим самим набагато випередивши Південь. Історично так склалось, що ще за часів Колоніальної Японії, основна промисловість Кореї розташовувалась на півночі півострову. Маючи родовища вугілля та залізної руди на півночі, Японські генерал-губернатори Кореї активно будували переробні заводи та залізничне сполучення для вивезення ресурсів до Японії. Після японської капітуляції, промислово розвинута територія Кореї та заводи відійшли саме до КНДР.

Число північнокорейської армії, яка перейшла 38 паралель було 175 тисяч, якій на той момент протистояла малопідготовлена армія Півдня, яка налічувала приблизно 90 тисяч чоловік. Завдяки дворічній підготовки до війни, армія Півночі мала беззаперечну перевагу в наземній техніці та танках. В основному це була радянська техніка, яка залишилася на корейському півострові після розгрому Квантунської армії в 1945 році. Уряд КНДР при цьому заявив, що саме зрадник Лі Сен Ман перейшов 38 паралель та вторгся на територію КНДР. 28 червня було захоплено Сеул, та інші великі міста Республіки Кореї. Але основної цілі армія КНДР не досягнула, так як Лі Сен Ману вдалося втекти зі столиці та сховатися зі своїм Урядом у місті Бусані. Масового повстання проти Уряду Лі Сен Мана на яке так розраховувала керівництво Північної Кореї також не трапилось.

25.06.1950 р. армія КНДР перейшла 38 паралель, здійснивши військову агресію проти Республіки Кореї, почавши Корейську війну.

28.06.1950 р. – армія КНДР захопила Сеул.

7.07.1950 р. була прийнята Резолюція ООН щодо створення об'єднаного військового командування під керівництвом генерала США. Дана резолюція дозволяла використовувати американські війська під прапором ООН в Кореї.

Найбільш важливі військові дії були зі сторони армії КНДР: Теджонська наступальна операція армії КНДР (3-25 липня 1950 р.) та Нактоганська операція армія КНДР (26 липня – 20 серпня). Армії КНДР вдалося відтіснити армію Союзників до Пусанського периметру. 20 серпня наступ армії КНДР був зупинений. До середини серпня 1950 року, більш ніж 90% території нижче 38 паралелі було захоплено армією КНДР.

Найбільш важливі військові дії були зі сторони армії ООН: Інчхонська десантна операція армії ООН (15-20 вересня 1950 р.), Друга Сеульська операція армії ООН (22-25 вересня 1950 р.) – завдяки

цим двом операціям відбувся повний розгром армії КНДР. 29 вересня 1950 р. Дуглас Макартур передав звільнений Сеул Президенту Кореї Лі Син Ману. Після цих операцій армії ООН, армія КНДР була повністю розгромлена. Після розгрому армії КНДР, в Корейську війну вступили ССРСР та КНР.

Переїшовши в контрнаступ північніше 38 паралелі, армія ООН захопила Пхеньян просуваючись далі на Північ Корейського півострову. У відповідь на це, Об'єднані китайсько-північно-корейські війська *перейшли до Пхеньян-Хинамської операції* (25 листопада-24 грудня 1950 р.). Керівництво КНР у лиці Мао Цзедуна, публічно заявляли, що у разі переходу 38 паралелі будь-якими не північнокорейськими військовими силами, КНР за військової підтримки від ССРСР одразу вступає у війну на боці ССРСР. Побойуючись ядерного бомбардування території ССРСР, Сталін надав лише військово-технічну підтримку для наступу армій КНДР та КНР. Радянські солдати у війні участі не приймали. Після успішної операції армії КНДР та КНР, війська Союзників почали відступати та несли великі втрати. Евакуація американських солдат з міст Хамхін та Хіннам продовжувалась в період 10-24 грудня. Після евакуації американців, армія КНР та КНДР зайняли міста Вонсан та Хіннам а також вийшли широким фронтом на 38 паралель. Південніше північнокорейські війська не пересувались. Доречі під час усього конфлікту, армія КНР називалась «китайськими народними добровольцями» у Корейській війні.

Після кровопролитних боїв першого року війни, та виходу північнокорейської армії на 38 паралель, бойові дії зайшли в глухий кут. Не дивлячись на бойові дії, які проходили з 1951-1953 роки (американо-корейський наступ в серпні та жовтні 1951р.; північнокорейський наступ в червні 1953 р.) лінія фронту практично не змінювалась. Поворотним моментом в Корейській війні стала смерть Й. Сталіна 5 березня 1953 року, після якої Президіум ЦК Комуністичної партії ССРСР проголосував про припинення війни та підписання договору про перемир'я з Півднем. Тим самим, Китайська Армія Народних добровольців лишившись військово-технічної підтримки зі сторони ССРСР теж прийняла позицію підписання перемир'я в корейському конфлікті.

27 липня 1953 р. – підписання договору про тимчасове перемир'я. Вважаючи жертвою військової агресії з боку армії КНДР, південнокорейський генерал Чжве Док Син не підписав договір. Зі сторони армії ООН свій підпис в документі поставив американський генерал Марк Кларк тим самим завершив бойові дії на Корейському півострові. Лінія фронту була зафіксована на 38 паралелі, а також проголошена 5 кілометрова демілітаризована зона. До сих пір між Республікою Корея та КНДР немає офіційного мирного договору.

Серед військ ООН втрати понесли військові корпуси таких країн, як: Філіппіни, Канада, Туреччина, Великобританія, Франція та Австралія. Початком Корейської Демократії можна вважати створення Установчої національної асамблеї шляхом проведення виборів та призначення асамблеєю президента після 31 травня 1948 року (однопалатний парламент, законодавчий орган державної влади в країні). 10.03.1948 року в окупованій США території Кореї пройшли вибори в Конституційну асамблею під наглядом ООН. 17.07.1948 була оголошена Конституція країни , створивши політичну систему, де основні повноваження передавалися Президенту як голові держави. Взагалі, Лі Син Ман був узурпатором влади, він двічі переобирався завдяки фальсифікацій на пост Президента. Змінивши конституційне обмеження (до зміни, Президент не міг подавати свою кандидатуру на вибори в 4-й раз), 85 річний Лі Син Ман видвинув свою кандидатуру на Пост Президента в 4-й раз. 15 березня 1960р. помер його основний політичний конкурент, та Лі Син Ман безальтернативно обрався на пост президента в 4-й раз, що призвело до незадоволення мас та Квітневої Революції, яка привела 27 квітня повалення режиму Лі Син Ману та його втечу з країни. В

той же день був сформований уряд під керівництвом Хо Джона. Під час правління Лі Син Мана практично ніякі економічні реформи не проводились. Проводилась лише політична боротьба, яка супроводжувалася вбивствами основних його політичних конкурентів.

Друга Республіка – політичний режим, який виник після Квітневої Революції, єдиний період з парламентською системою влади, коли Президент залишався формальний головою держави, а повнота влади зосереджувалась у прем'єр міністра. Початком цього потрібно вважати 15.06.1960 р., коли Національні Збори внесли відповідні правки в Конституцію. На парламентських виборах Демократична партія 29.07.1960 р. отримала більшість в двопалатному парламенті (Палата Радників та Національне зібрання). Новий Президент Юн Бо Сон був обраний обома палатами 12.08.1960р. 16.05.1961 Відбувся військовий переворот організований Військово-революційним Комітетом. Був сформований з військової еліти Верховна Рада національної перебудови, який узяв на себе керівництво економічними та політичними реформами в країні. 18.08.1961 маючи реальну владу, прем'єр міністр Чан Мьон був відсторонений, а президент підтримавший військовий переворот Юн Бо Сон пішов у відставку 24 березня 1962 року.

Верховна Рада національної перебудови була утворена після військового перевороту 16.05.1961р. Основною задачею ради було проведення політичних та економічних реформ. Після відставки президента Юн Бо Сона 24.03.1962, керівник Ради національної перебудови генерал-майор Пак Чон Хі виконував обов'язки голови держави. 17.12.1962 відбувся референдум щодо повернення країни до Президентської форми правління, що спричинило появу Третьої республіки. Після того, як Пак вступив в політичну боротьбу на пост президента країни, 30.08.1963 року він спеціально створив Демократичну республіканську партію. Передвиборчі дебати принесли успіх Паку, так як політики старої школи не мали позитивної соціально-економічної програми та фактично спонукали до повернення до часів правління Лі Син Мана. На фоні заяв політичних конкурентів економічна програма Пака набагато вигравала. 15.10.1963р. відбулись Президентські вибори, де Пак Чонхі з незначним відривом переміг Юн Бо Сона. Двічі успішно переобравшись Президентом Республіки, для продовження економічного курсу та реформ, 17.10.1972 р. Пак розпускає Національну Асамблею, вводить в країні військовий стан та арештує опозиціонерів. Також він пропонує поправки до Конституції країни, які направлені на укріплення президентської влади, що фактично означало диктатуру. **21.11.1972 р.** в умовах військового стану був проведений референдум, на якому була схвалена Конституція, яка юридично вступила в силу 26.12.1972 р., що поклала початок 4-ї Республіки.

Четверта Республіка (1972-1981) – політичний режим, який виник після набрання сили 27.12.1972 Конституції, яка закріплювала президентську систему влади, фактично легалізувала його диктатуру. Збільшено срок перебування президента на посаді до 6 років. 26.10.1979р. – було вбито Пак Чон Хі, директором Центрального розвідуправління Кім Дже Гю. Після арешту Кім Дже Гю заявив, що Пак Чон Хі є перешкодою для демократії в країні та його вбивство продиктовано патріотичними мотивами. Але Кім Дже Гю не уникнув покарання – його повісили з подільниками 24.05.1980 року.

Після вбивства Пака, 6.12.1979 р. в.о. президента став прем'єр-міністр Чхве Гю Ха. Наступного дня, головнокомандуючий сухопутними військами Чон Синхва без згоди з в.о. Президента оголосив військовий стан в країні. В ніч на 12.12.1979 р. генерал майор Чон Ду Хван віддав наказ про арешт Чон Синхва, який заходився в момент вбивства Пак Чон Хі в Синьому Домі (Резиденція Президента). Вранці наступного дня група армійських генералів узяли під контроль Міністерство оборони та штаб армії. Лідер армійської групи Чон Ду Хван був призначений директором Центрального розвідуправління, який здійснив державний переворот 17.05.980 року. Був розпущений Парламент

(20.05), закриті університети, перестала видаватися преса, здійснені арешти, в різні провінції введені війська. В м. Кванджу 18.05.1980 р. відбулося повстання, яке було придушене армією 27.05. В країні створений Комітет по надзвичайним справам, який мав контроль над усіма органами влади в Кореї. 17.07.1980 Чон Ду Хван пішов у відставку з поста Директора розвідуправління, залишивши за собою керівництво Комітетом.

Після відставки президента Чхве Гю Ха, 16.08.1980 р., 27 серпня відбулися безальтернативні вибори по Конституції, та 1 вересня Чон Ду Хван вступив на пост Президента. 22.10.1980 за пропозицією Чон Ду Хвана відбувся референдум на якому був ухвалений проєкт нової Конституції, що стало початком 5 Республіки.

Серед корейців Пак Чон Хі є одним з найбільш шанованих персон та лишається видатним політичним діячем в історії Республіки Корея. Саме він є архітектором корейського економічного дива на р. Хан, але йому також приписується знищення демократичних свобод та масові репресії.

П'ята Республіка – політичний режим який виник після проведення конституційної реформи, ініційованої президентом Чон Ду Хваном. 25.02.1981 Чон Ду Хван виступив в якості кандидата від Демократичної партії за справедливість та отримав 90% голосів виборців. Саме цей день вважається появою 5 Республіки. Саме в цей період, під час диктатури Чон Ду Хвана та представниками правлячої партії були підготовлені та проведені реформи щодо демократизації політичної системи, які були реалізовані Ро Де У. Тобто, проводились прямі альтернативні президентські вибори, звільнення з під арештів та зняття заборон на політичну діяльність опозиційних політиків. На референдумі 29.10.1987 була схвалена Нова Конституція країни, яка закріплює демократичні принципи державного управління, яка вступили в силу 19.12.1987. Суть її полягає в прямих альтернативних президентських виборах, де кандидатура діючого президента не може балотуватися ще раз. Президент обирався на 5 років. Чон Ду Хван повністю підтримував економічні реформи, які почав його попередник Пак Чон Хі.

Шоста Республіка – з 1987 по наш час. 16.12.1987 року відбулися альтернативні Президентські вибори згідно нової конституції 1987 року, де перемогу отримав Ро Де У набравши 36% голосів виборців тим самим обійшовши його основних 3 опозиційних кандидатів. 25.02. 1987 р. відбулася передача влади Ро Де У, що поклало початок Шостій Республіки. Шоста Республіка – сучасне політичне правління на основі демократичної прийнятої конституції 1987 року.

Бюджет по секторам		Зміни бюджетів		
	2020	2021	2019-2020	у %, +/-
● Доходи бюджету	407.7	409.3	1.6	0,3
● Доходи від надходження податків до бюджету	247.4	239.6	-7.8	-3,1
● Видатки бюджету	434.2	471.1	36.9	8,5
1. Медицина, зростання соціальних стандартів	153.0	169.5	16.5	10,7
* Створення робочих місць	21.6	25.9	4.3	20,0
2. Освіта	61.5	60.1	-0.4	-2,2
* Гранти	46.9	45.2	-1.7	-3,7
3. Культура, спорт, туризм	6.8	7.1	0.3	5,0
4. Навколишнє середовище, екологія	7.6	8.9	1.3	16,7
5. НДДКР	20.5	23.0	2.5	12,3

6.	Промисловість, енергетика, малий, середній бізнес	20.1	24.7	4.6	22,9
7.	Об'єкти інфраструктури	19.7	22.0	2.3	11,9
8.	Сільське господарство	18.2	19.0	0.8	4,0
9.	Оборона	42.5	44.8	2.3	5,5
10.	Розвиток дипломатії	4.7	4.9	-0.1	4,1
11.	Соціальна відповідальність, безпека	17.6	18.5	-0.9	5,1
12.	Публічне адміністрування	66.9	73.3	6.4	9,5
*	місцеве самоврядування	44.2	43.9	-0.3	-0.8

Бюджет прорахований по середньорічному курсу KRW/USD в 2021 – 1180 KRW

Велику роль в економічному ривку зіграли реформи корейського лідера Пак Чон Хі, який прийшов до влади у 1961 р. після падіння режиму Лі Сен Мана, коли річний ВВП Південної Кореї на душу населення становив приблизно 70 дол. США, а головний геополітичний суперник на Корейському півострові – Північна Корея, отримуючи потужну військово-економічну підтримку від Радянського Союзу, саме тоді набагато випереджала свого південного «сусіда» в економічному плані та потенціалі. Вам ця ситуація нічого не нагадує? Також у спадок після корейської війни до Північної Кореї відійшла територія з великою кількістю промислових підприємств, які були побудовані ще в колоніальний період японської окупації Корейського півострова. Саме тоді уряд Пак Чон Хі взяв курс на впровадження експорто-орієнтованої моделі росту національної економіки з жорсткою політикою торгівельного протекціонізму.

На жаль, не все відбувається в цьому житті так, як ми прагнемо та хочемо, наша країна пройшла і проходить тернистий шлях після здобуття своєї Незалежності. На зараз Україна перебуває у збройному конфлікті, який має міжнародний характер. Додам, що і Південна Корея досі формально перебуває у стані війни з Північною Кореєю, оскільки конфлікт (червень 1950 – липень 1953 р.) завершився лише перемир'ям, а закінчення війни не було оголошено.

На моє глибоке переконання, потрібно презентувати корейське «економічне диво» у вітчизняних освітніх закладах: школах, коледжах, університетах. Неодмінно потрібно ознайомлювати українську молодь з яскравим «кейсом» вдалої реалізації корейського «економічного дива» у сучасній новітній історії, коли країна розбита громадянською війною, колоніальним японським минулим, не маючи ніякого соціального забезпечення, з відсталого аграрної економіки трансформувалася в могутній політичний суб'єкт та увійшла за результатами 2020 року до списку Топ-10 найбільших економік світу.

Своїм прикладом, південнокорейська нація спираючись на власні сили та чітко окреслені цілі, демонструє те, як можна за одне покоління з відсутністю природних ресурсів, з бідним неосвіченим населенням, перебуваючи у стані безкінечної війни з її «північним сусідом», не маючи сухопутного кордону з іншими країнами, – стати економічно процвітаючою країною з високими соціальними стандартами і гарантіями.

Це, дійсно, величезний успіх для усієї південнокорейської нації, який заслуговує вивчення серед української молоді.